

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1996-1997

---

22 MAI 1997

Proposition de loi modifiant le Code électoral, en vue de supprimer l'effet dévolutif de la case de tête et les listes des suppléants aux élections législatives

(Déposée par M. Nothomb
et Mme Milquet)

DÉVELOPPEMENTS

Dans notre démocratie représentative, les élections constituent le seul mode de participation des citoyens à l'exercice du pouvoir. C'est par ce biais qu'ils désignent leurs représentants.

Les élections doivent en principe permettre de dégager la volonté de la majorité de la Nation, qui, en vertu de l'article 33 de la Constitution, détient la souveraineté. Mais le poids des partis politiques et la complexité du système électoral entravent la réalisation de cet objectif.

Dès lors, pour renforcer la démocratie, la rendre plus transparente, plus compréhensible, plus proche du citoyen, il convient de simplifier le système électoral et de diminuer le rôle des partis politiques dans la sélection des futurs élus.

Cette réforme implique la suppression de l'effet dévolutif de la case de tête et des listes de suppléants.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1996-1997

---

22 MEI 1997

Wetsvoorstel tot wijziging van het Kieswetboek met het oog op de afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem en van de lijsten van kandidaat-opvolgers bij de parlementsverkiezingen

(Ingediend door de heer Nothomb
en mevrouw Milquet)

TOELICHTING

In onze representatieve democratie zijn de verkiezingen voor de burger het enige middel om deel te nemen aan de uitoefening van de macht. Op deze manier wijzen zij hun vertegenwoordigers aan.

In principe moet het door middel van verkiezingen mogelijk zijn voor de meerderheid van de Natie, die krachtens artikel 33 van de Grondwet de soevereiniteit bezit, om haar wil te kennen te geven. Maar het gewicht van de politieke partijen en de complexiteit van het verkiezingsstelsel maken het mogelijk om dit doel in de werkelijkheid te verwezenlijken.

Om de democratie te versterken, transparanter, begrijpelijker te maken, dichter bij de burger te brengen, moet het verkiezingsstelsel dan ook worden hervormd en moet de rol van de partijen in de selectie van de toekomstige verkozenen worden teruggedrongen.

Deze hervorming brengt mee dat de devolutieve werking van de lijststem en de lijsten van kandidaat-opvolgers afgeschaft worden.

1. *Suppression de l'effet dévolutif de la case de tête*

Le vote en case de tête doit être maintenu. En effet, les électeurs ne souhaitent pas nécessairement exprimer leur vote pour tel ou tel candidat. Certains préfèrent voter pour la liste dans son ensemble parce qu'ils veulent exprimer leur accord avec le programme du parti.

En revanche, dans l'optique d'une plus grande transparence du système électoral, l'effet dévolutif de la case de tête devrait être supprimé. Il ne devrait être comptabilisé que pour la répartition des sièges entre les listes et ne plus être pris en considération pour l'attribution des sièges aux candidats. Seuls les candidats qui obtiennent le plus de voix de préférence seraient alors élus, et ce quelle que soit leur place sur la liste.

Un tel système diminuerait l'influence des partis sur l'attribution des mandats, offrirait aux différents candidats une plus grande égalité de chance et respecterait mieux le choix de l'électeur.

2. *Suppression des listes des candidats suppléants*

Aux élections communales, les listes ne comprennent pas de candidats suppléants. Les candidats non élus qui ont obtenu le plus grand nombre de voix sont déclarés premier, deuxième, troisième suppléant, etc.

Ce système d'absence de candidats suppléants est lié à la possibilité offerte pour les électeurs de voter pour plusieurs candidats effectifs. Au niveau législatif, la possibilité de voter pour plusieurs candidats effectifs existe également depuis la réforme de 1995 sans toutefois que les listes de suppléants aient été supprimées.

De ce fait, l'introduction du vote en faveur de plusieurs candidats perd, comme l'a souligné le Conseil d'État, une grande partie de sa raison d'être.

En effet, des candidats effectifs non élus peuvent réunir sur leur nom plus de votes que ceux émis en faveur des candidats suppléants. En outre, les votes nominatifs émis en faveur des candidats effectifs non élus ne profitent pas à ceux-ci mais aux candidats suppléants.

Il faudrait dès lors supprimer tant pour les élections législatives que pour les élections régionales l'existence d'une liste de suppléants comme c'est déjà le cas pour les élections au Conseil de la Communauté germanophone.

Une telle réforme mettrait les candidats sur un pied d'égalité. C'est en fonction du nombre de voix obtenues qu'ils accéderaient, soit à une place effective, soit à une suppléance (1°, 2°, 3°...).

1. *Afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem*

De lijststem moet behouden blijven. De kiezers wensen immers niet noodzakelijk hun stem voor deze of gene kandidaat uit te brengen. Sommigen verkiezen voor de lijst in haar geheel te stemmen omdat zij te kennen willen geven dat ze akkoord gaan met het programma van de partij.

Om tot een grotere transparantie van het kiesstelsel te komen, moet men de devolutieve werking van de lijststem afschaffen. Deze stem mag slechts meegerekend worden voor de zetelverdeling onder de lijsten en mag niet langer in aanmerking worden genomen voor de toekenning van de zetels aan de kandidaten. Alleen de kandidaten die de meeste voorkeurstemmen halen, zouden dan verkozen worden en dit ongeacht hun plaats op de lijst.

Een dergelijk systeem vermindert de invloed van de partijen op de toekenning van de mandaten, geeft de verschillende kandidaten meer gelijke kansen en is meer in overeenstemming met de keuze van de kiezer.

2. *Afschaffing van de lijsten van kandidaat-opvolgers*

Bij de gemeenteraadsverkiezingen staan er geen kandidaat-opvolgers op de lijsten. De niet-verkozen kandidaten die het grootste aantal stemmen hebben gehaald, worden eerste, tweede, derde opvolger, enz., verklaard.

Deze regeling zonder kandidaat-opvolgers hangt samen met de mogelijkheid voor de kiezers om voor verschillende kandidaat-titularissen te stemmen. Ook bij de parlementsverkiezingen bestaat sinds de hervorming van 1995 de mogelijkheid om voor verschillende kandidaat-titularissen te stemmen, zonder dat de opvolgerslijsten evenwel afgeschaft werden.

Zoals de Raad van State heeft opgemerkt, verliest het stemmen voor verschillende kandidaten hierdoor een groot deel van zijn bestaansreden.

Het gebeurt immers dat niet-verkozen kandidaat-titularissen achter hun naam meer stemmen krijgen dan kandidaat-opvolgers. Bovendien komen naamstemmen voor niet-verkozen kandidaat-titularissen niet henzelf maar de kandidaat-opvolgers ten goede.

Met moet het bestaan van een opvolgerslijst dan ook afschaffen, zowel voor de parlementsverkiezingen als voor de gewestverkiezingen, zoals dat reeds het geval is bij de verkiezingen voor de Raad van de Duitstalige Gemeenschap.

Een dergelijke hervorming plaatst de kandidaten op gelijke voet. Op grond van het aantal behaalde stemmen worden ze dan ofwel effectief verkozen, ofwel worden ze (eerste, tweede, derde,...) opvolger.

Cette réforme accroîtrait également la lisibilité des listes électorales. L'électeur se trouverait devant un choix plus clair: voter soit en case de tête, soit pour un ou plusieurs candidats. Le nombre de candidats figurant sur une liste ne devrait d'ailleurs pas excéder d'un tiers le nombre de candidats à élire.

En conclusion, les deux modifications proposées dans cette proposition visent à donner plus de poids à l'électeur et à réduire le rôle des partis dans la sélection des candidats.

Commentaire des articles

Article 2

En vue d'accroître la lisibilité des listes électorales cet article dispose: «aucune liste ne peut comprendre un nombre de candidats excédant d'un tiers le nombre de membres à élire.»

Ce nombre doit être suffisant pour éviter d'entraîner une carence de candidats éligibles.

Articles 3 à 7

Ces articles sont la conséquence de la suppression des listes de candidats suppléants.

Article 8

Sur les listes, les noms des candidats sont inscrits dans l'ordre des présentations faites par le parti comme cela a toujours été le cas.

Article 10

Dorénavant l'électeur devra choisir de voter, soit en case de tête, soit pour un ou plusieurs candidats. Le choix sera dès lors beaucoup plus clair qu'actuellement.

Article 11

Cet article vise à adapter la procédure de classement des bulletins après les élections au mode de vote.

Article 12

Cet article précise que lorsqu'un électeur a à la fois voté en case de tête et à la fois pour un ou plusieurs candidats, le vote en tête est considéré comme non avenu.

Deze hervorming zou de kandidatenlijsten ook overzichtelijker maken. De kiezer zou een duidelijker keuze kunnen maken: ofwel een lijststem uitbrengen, ofwel voor een of meer kandidaten kiezen. Het aantal kandidaten op een lijst zou het aantal te verkiezen kandidaten met niet meer dan een derde mogen overschrijden.

De twee wijzigingen waarin dit voorstel voorziet, beogen de kiezer uiteindelijk meer zeggingskracht te geven en de rol van de partijen in de keuze van de kandidaten te beperken.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 2

Om de kandidatenlijsten overzichtelijker te maken bepaalt dit artikel het volgende: «Het aantal kandidaten op een lijst mag het aantal te bieden leden met niet meer dan een derde overschrijden.»

Dit aantal moet voldoende zijn om te voorkomen dat er een tekort is aan verkiesbare kandidaten.

Artikelen 3 tot 7

Deze artikelen zijn het gevolg van de afschaffing van de opvolgerslijsten.

Artikel 8

Op de lijsten worden de namen van de kandidaten vermeld in de volgorde van de voordracht door de partij, zoals altijd het geval is geweest.

Artikel 10

Voortaan zal de kiezer een keuze moeten maken: ofwel een lijststem uitbrengen, ofwel voor een of meer kandidaten stemmen. De keuze zal dan ook veel duidelijker zijn dan nu.

Artikel 11

Dit artikel beoogt de procedure voor het indelen van de stembiljetten na de verkiezingen aan te passen aan de wijze van stemmen.

Artikel 12

Dit artikel bepaalt dat wanneer een kiezer een stem heeft uitgebracht bovenaan op een lijst en tegelijk voor een of meer kandidaten, de lijststem als niet-bestaande wordt beschouwd.

Article 13

Il s'agit d'adapter la disposition ayant trait au procès-verbal dressé par les membres du bureau et les témoins.

Article 14

Cet article vise à adapter le mode de calcul du chiffre électoral de la liste aux modifications apportées concernant les suffrages.

Articles 15 et 16

Ces articles visent à mettre le Code électoral en concordance avec la suppression des notions de candidats suppléants et effectifs.

Article 17

Cet article fixe le principe selon lequel les candidats ayant obtenu le plus grand nombre de voix de préférence sont élus. Il n'y a dès lors plus de report des voix de la case de tête sur les premiers candidats de la liste. La case de tête ne sert plus qu'au calcul de dévolution des sièges entre les listes. Si deux candidats obtiennent le même nombre de voix, celui qui sera placé avant l'autre sur la liste sera élu.

Article 18

Il s'agit de déterminer quels seront les candidats suppléants. Il est prévu que les candidats non élus sont déclarés suppléants et classés en fonction du nombre de votes nominatifs obtenus.

Article 19

Il s'agit d'une adaptation technique résultant de la suppression des listes de suppléants.

Charles-Ferdinand NOTHOMB.

*
* *

Artikel 13

Het gaat om een aanpassing van de bepaling betreffende het proces-verbaal opgemaakt door de leden van het bureau en de getuigen.

Artikel 14

Dit artikel beoogt de berekeningswijze van het stemcijfer van de lijst aan te passen aan de wijzigingen in de stemming.

Artikelen 15 en 16

Deze artikelen beogen het Kieswetboek in overeenstemming te brengen met de afschaffing van de begrippen kandidaat-opvolger en kandidaat-titularis.

Artikel 17

Dit artikel omschrijft het beginsel dat de kandidaten die het hoogste aantal voorkeurstemmen hebben behaald, verkozen zijn. Er worden dus geen lijststemmen meer overgedragen op de eerste kandidaten van de lijst. De lijststem dient alleen nog voor de berekening van de toekenning van de zetels aan de lijsten. Indien twee kandidaten hetzelfde aantal stemmen behalen, zal degene verkozen zijn die vóór de andere op de lijst staat.

Artikel 18

Dit artikel bepaalt wie de kandidaat-opvolgers zullen zijn. De niet verkozen kandidaten worden opvolger verklaard naar gelang van het aantal behaalde naamstemmen.

Artikel 19

Het gaat om een technische aanpassing ten gevolge van de afschaffing van de opvolgerslijsten.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 116 du Code électoral sont apportées les modifications suivantes :

1° au § 5, l'alinéa 5 est remplacé par ce qui suit :

«Aucune liste ne peut comprendre un nombre de candidats excédant d'un tiers le nombre de membres à élire»;

2° au § 6, les mots «tant titulaires que suppléants» sont supprimés.

Art. 3

L'article 117 du même Code est abrogé.

Art. 4

À l'article 117*bis*, alinéa 1er du même Code, les mots «et du nombre maximum autorisé de candidats suppléants» sont supprimés.

Art. 5

À l'article 123 du même Code sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 3, 2°, les mots «titulaires ou suppléants» sont supprimés;

2° à l'alinéa 3, le 2*bis* est abrogé;

3° à l'alinéa 5, les mots «titulaires ou suppléants» sont supprimés;

4° l'alinéa 6 est remplacé par ce qui suit :

«Les nouveaux candidats proposés conformément à l'alinéa 3, 6°, doivent accepter par une déclaration écrite la candidature qui leur est offerte».

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 116 van het Kieswetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in § 5 wordt het vijfde lid vervangen als volgt :

«Het aantal kandidaten op een zelfde lijst mag het aantal te kiezen leden met niet meer dan een derde overschrijden.»;

2° in § 6 worden de woorden «zowel de kandidaat-titularissen als de kandidaat-opvolgers» vervangen door de woorden «de kandidaten».

Art. 3

Artikel 117 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Art. 4

Artikel 117*bis*, eerste lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

«Op een lijst mag het aantal kandidaten van hetzelfde geslacht niet meer bedragen dan twee derde van het aantal bij de verkiezing te begeven zetels.»

Art. 5

In artikel 123 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het derde lid, 2°, worden de woorden «kandidaat-titularissen of kandidaat-opvolgers» vervangen door de woorden «kandidaten»;

2° het derde, lid, 2°*bis* vervalt;

3° in het vijfde lid worden de woorden «kandidaat-titularissen of kandidaat-opvolgers» vervangen door de woorden «kandidaten»;

4° het zesde lid word vervangen als volgt :

«De nieuwe kandidaten voorgedragen overeenkomstig het derde lid, 6°, moeten de hun aangeboden kandidatuur in een schriftelijke verklaring bewilligen.»

Art. 6

À l'article 126 du même Code, les alinéas 1er, 2 et 3 sont remplacés par ce qui suit :

«Lorsqu'il n'est présenté qu'une seule liste, si le nombre des candidats est inférieur ou égal au nombre de mandats, ces candidats sont proclamés élus par le bureau principal de la circonscription électorale ou bureau principal de collège sans autre formalité. Lorsque plusieurs listes sont régulièrement présentées, si le nombre de candidats ne dépasse pas celui des mandats à conférer, ces candidats sont proclamés élus par le bureau électoral de la circonscription électorale ou le bureau principal de collège sans autre formalité.»

Art. 7

L'article 127, alinéa 1er, du même Code est remplacé par ce qui suit :

«Si le nombre de candidats est supérieur à celui des mandats à conférer, le bureau principal de la circonscription électorale ou bureau principal de collège formule immédiatement le bulletin de vote conformément au modèle II annexé au présent Code.»

Art. 8

L'article 128, § 1er, alinéa 4, du même Code est remplacé par ce qui suit :

«Les nom et prénom des candidats sont inscrits dans l'ordre des présentations dans la colonne réservée à la liste à laquelle ils appartiennent.»

Art. 9

À l'article 133, alinéa 1er, deuxième phrase du même Code, les mots «candidats titulaires» sont remplacés chaque fois par les mots «candidats».

Art. 10

À l'article 144 du même Code, les alinéas 1 à 6 sont remplacés par ce qui suit :

«L'électeur peut émettre un suffrage soit en émettant un vote de liste et en marquant son vote dans la case placée en tête de cette liste, soit en émettant un vote nominatif en faveur d'un ou de plusieurs candidats de la même liste.

Art. 6

In artikel 126 van hetzelfde Wetboek worden het eerste, het tweede en het derde lid vervangen als volgt :

«Indien niet meer dan een lijst is ingediend en er minder of evenveel kandidaten als mandaten zijn, worden deze kandidaten zonder meer door het hoofdbureau van de kieskring of collegehoofdbureau gekozen verklaard. Wanneer verscheidene lijsten regelmatig zijn voorgedragen en er niet meer kandidaten dan toe te kennen mandaten zijn, worden deze kandidaten zonder meer door het hoofdbureau van de kieskring of het collegehoofdbureau gekozen verklaard.»

Art. 7

Artikel 127, eerste lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

«Indien er meer kandidaten dan toe te kennen mandaten zijn, maakt het hoofdbureau van de kieskring of collegehoofdbureau onmiddellijk het stembiljet op overeenkomstig het bij dit Wetboek gevoegde model II.»

Art. 8

Artikel 128, § 1, vierde lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

«De naam en voornaam van de kandidaten worden in de volgorde van de voordracht vermeld in de kolom bestemd voor de lijst waartoe zij behoren.»

Art. 9

In artikel 133, eerste lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden «kandidaat-titularissen» telkens vervangen door de woorden «kandidaten».

Art. 10

Artikel 144 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

«De kiezer mag ofwel een stem voor een lijst uitbrengen in het stemvak bovenaan op die lijst, ofwel een naamstem uitbrengen op een of meer kandidaten van dezelfde lijst. De naamstemmen worden uitgebracht in het stemvak naast de naam en voornaam van de kandidaat of kandidaten aan wie de kiezer zijn stem wil geven.

Les votes nominatifs se marquent dans la case placée à la suite des noms et prénoms du ou des candidats à qui l'électeur entend donner sa voix.»

Art. 11

À l'article 156, § 1er, du même Code les alinéas 2, 3, et 4 sont remplacés par ce qui suit:

«Ce premier classement étant terminé, les bulletins de chacune des catégories formées pour les diverses listes sont répartis en deux sous-catégories comprenant:

1° les bulletins marqués en tête;

2° les bulletins marqués exclusivement en faveur d'un ou plusieurs candidats.

Les bulletins marqués à la fois en tête et en faveur d'un ou plusieurs candidats sont classés dans la deuxième sous-catégorie.»

Art. 12

L'article 157 du même Code est remplacé comme suit:

«Art. 157. — Sont nuls:

1° Tous les bulletins autres que ceux dont l'usage est permis par la loi;

2° Ceux qui contiennent plus d'un vote de liste ou qui contiennent des suffrages nominatifs sur des listes différentes;

3° Ceux dans lesquels l'électeur a marqué à la fois un vote en tête de liste et à côté du nom d'un ou de plusieurs candidats d'une autre liste;

4° Ceux qui ne contiennent l'expression d'aucun suffrage; ceux dont les formes et dimensions auraient été altérées, qui contiendraient à l'intérieur un papier ou un objet quelconque, ou dont l'auteur pourrait être rendu reconnaissable par un signe, une rature, ou une marque non autorisée par la loi.

Ne sont pas nuls:

les bulletins dans lesquels l'électeur a marqué un vote à la fois en tête d'une liste et en faveur d'un ou de plusieurs candidats. Le vote en tête est considéré comme non avenu.»

Art. 13

À l'article 161, alinéa 8, du même Code, les mots «le nombre des bulletins de chacune des quatre sous-

Het stemmerk, zelfs op onvolmaakte wijze aangebracht, is geldig, tenzij het voornemen om het stembiljet herkenbaar te maken duidelijk blijkt.»

Art. 11

In artikel 156, § 1, van hetzelfde Wetboek worden het tweede, derde en vierde lid vervangen als volgt:

«Na deze eerste indeling worden de stembiljetten van elk van de categorieën voor de verschillende lijsten verder verdeeld in twee subcategorieën:

1° stembiljetten waarop bovenaan op een lijst is gestemd;

2° stembiljetten waarop uitsluitend naast de naam van een of meer kandidaten is gestemd.

De stembiljetten waarop bovenaan op een lijst en tegelijk naast de naam van een of meer kandidaten is gestemd, worden in de tweede subcategorie geplaatst.»

Art. 12

Artikel 157 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt:

«Art. 157. — Ongeldig zijn:

1° alle andere stembiljetten dan die welke volgens de wet mogen worden gebruikt;

2° de stembiljetten waarop meer dan een lijststem voorkomt of waarop naamstemmen voor kandidaten op verschillende lijsten zijn uitgebracht;

3° de stembiljetten waarop een kiezer een stem heeft uitgebracht bovenaan op een lijst en tegelijk naast de naam van een of meer kandidaten van een andere lijst;

4° de stembiljetten waarop geen stem tot uitdrukking is gebracht; de stembiljetten waarvan de vorm en de afmetingen veranderd zijn, die binnenin een papier of enig voorwerp bevatten of die de kiezer herkenbaar maken door een teken, een doorhaling of een bij de wet niet geoorloofd merk.

Niet ongeldig zijn:

de stembiljetten waarop een kiezer een stem heeft uitgebracht bovenaan op een lijst en tegelijk voor een of meer kandidaten van dezelfde lijst. De stem bovenaan op de lijst wordt als niet-bestaande beschouwd.»

Art. 13

In artikel 161, achtste lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden «het aantal stembiljetten van

catégories visées à l'article 156, § 1er, alinéa 2, ainsi que pour chaque candidat, titulaire ou suppléant, le total des suffrages nominatifs qu'il a obtenus» sont remplacés par les mots «le nombre des bulletins des deux sous-catégories visées à l'article 156, § 1er, alinéa 2, ainsi que pour chaque candidat, le nombre de suffrages nominatifs qu'il a obtenus».

Art. 14

À l'article 166 du même Code, la deuxième phrase est remplacée par ce qui suit :

«Ce total est déterminé, pour chaque liste, par l'addition des bulletins des deux sous-catégories visées à l'article 156, § 1er, alinéa 2.»

Art. 15

À l'article 167, alinéa 4, du même Code, les mots «, titulaires et suppléants», sont supprimés.

Art. 16

À l'article 171, alinéa 9, du même Code, les mots «titulaires et suppléants» sont supprimés.

Art. 17

À l'article 172 du même Code, sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, le mot «titulaires» est supprimé;

2° l'alinéa 2 est remplacé par ce qui suit :

«Lorsque ce nombre est supérieur, les sièges sont conférés aux candidats qui ont obtenu le plus grand nombre de voix. En cas de parité, l'ordre de présentation prévaut.»

3° l'alinéa 3 est remplacé par ce qui suit :

«Lorsque le nombre de candidats d'une liste est inférieur à celui des sièges qui lui reviennent, ces candidats sont élus et les sièges en surplus sont conférés conformément au dernier alinéa de l'article 167.»

Art. 18

L'article 173 du même Code est remplacé par ce qui suit :

«Art. 173. — Pour chaque liste dont un ou plusieurs candidats sont élus, les candidats non élus

elk van de vier in artikel 156, § 1, tweede lid, bedoelde subcategorieën, alsmede voor elke kandidaat, titularis of opvolger, het totaal van de verkregen naamstemmen» vervangen door de woorden «het aantal stembiljetten van de twee in artikel 156, § 1, tweede lid, bedoelde subcategorieën, alsmede voor elke kandidaat het aantal verkregen naamstemmen».

Art. 14

In artikel 166 van hetzelfde Wetboek wordt de tweede volzin vervangen als volgt :

«Dit totaal wordt voor elke lijst verkregen door optelling van de stembiljetten van de twee in artikel 156, § 1, tweede lid, bedoelde subcategorieën.»

Art. 15

In artikel 167, vierde lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden «kandidaat-titularissen en -opvolgers» vervangen door het woord «kandidaten».

Art. 16

In artikel 171, negende lid, van hetzelfde Wetboek worden de woorden «kandidaat-titularissen en -opvolgers» vervangen door het woord «kandidaten».

Art. 17

In artikel 172 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het eerste lid wordt het woord «kandidaat-titularissen» vervangen door het woord «kandidaten»;

2° het tweede lid wordt vervangen als volgt :

«Is het aantal groter, dan worden de zetels toegekend aan de kandidaten die het meeste stemmen hebben verkregen. Bij gelijk stemmental is de volgorde van voordracht op de lijst beslissend.»

3° het derde lid wordt vervangen als volgt :

«Is het aantal kandidaten van een lijst lager dan dat van de aan de lijst toekomende zetels, dan zijn deze kandidaten gekozen en wordt het overschot verdeeld overeenkomstig artikel 167, laatste lid.»

Art. 18

Artikel 173 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

«Art. 173. — Voor elke lijst waarop een of meer kandidaten gekozen zijn, worden de niet-verkozen

sont déclarés, premier, deuxième, troisième suppléants et ainsi de suite dans l'ordre du nombre de voix obtenus.

En cas de parité de voix, l'ordre de présentation prévaut.»

Art. 19

À l'article 178 du même Code sont apportées les modifications suivantes :

1° à l'alinéa 1er, deuxième phrase, les mots «et aucune attribution du nombre des bulletins favorables à l'ordre de présentation n'est faite en sa faveur» sont supprimés;

2° à l'alinéa 2, la dernière phrase est remplacée par ce qui suit :

«S'il est élu, le premier candidat non élu est appelé à siéger en ses lieu et place»;

3° l'alinéa 3 est remplacé par ce qui suit :

«Le premier candidat non élu de la même liste est également appelé à siéger en lieu et place du candidat élu qui décède après la proclamation publique des résultats de l'élection visée à l'article 174.»

Charles-Ferdinand NOTHOMB.
Joëlle MILQUET.

kandidaten eerste, tweede, derde opvolger, enzovoort, verklaard in de volgorde van het aantal verkregen stemmen.

Bij gelijk stemmental is de volgorde van voordracht beslissend.»

Art. 19

In artikel 178 van hetzelfde Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in het eerste lid, tweede volzin, vervallen de woorden «en er wordt hem geen aandeel toegekend van het aantal stembiljetten ten gunste van de volgorde van voordracht»;

2° in het tweede lid wordt de laatste volzin vervangen als volgt :

«Indien hij gekozen is, moet de eerste niet-verkozen kandidaat in zijn plaats zitting nemen.»;

3° het derde lid wordt vervangen als volgt :

«De eerste niet-verkozen kandidaat van dezelfde lijst moet ook zitting hebben in de plaats van de gekozen kandidaat die na de openbare afkondiging van de verkiezingsuitslagen vermeld in artikel 174 overlijdt.»